

به نام خدا

تدریس با معنا: بهترین روش ها برای ایجاد انگیزه و یادگیری عمیق در کلاس

مؤلفان:

کاظم نظریپور

داریوش شاهین فر

خداکرم اسدی گله

محمد اکبری احمد محمودی

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۳)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: نظریور، کاظم، ۱۳۶۹
عنوان و نام پدیدآور: تدریس با معنا: بهترین روش ها برای ایجاد انگیزه و یادگیری عمیق در کلاس /
مولفان کاظم نظریور، داریوش شاهین فر، خداکرم اسدی گله، محمد اکبری احمد محمودی.
مشخصات نشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری: ۱۱۸ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۵۵-۰۰۳-۳
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: تدریس با معنا - انگیزه - یادگیری عمیق
شناسه افزوده: شاهین فر، داریوش، ۱۳۷۸
شناسه افزوده: اسدی گله، خداکرم، ۱۳۵۱
شناسه افزوده: اکبری احمد محمودی، محمد، ۱۳۶۵
رده بندی کنگره: LB۱۰۲۸/۵۲
رده بندی دیویی: ۳۷۱/۳۴۲
شماره کتابشناسی ملی: ۹۹۳۲۵۱۲
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: تدریس با معنا: بهترین روش ها برای ایجاد انگیزه و یادگیری عمیق در کلاس
مولفان: کاظم نظریور - داریوش شاهین فر - خداکرم اسدی گله - محمد اکبری احمد محمودی
ناشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)
صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۳
چاپ: زبرجد
قیمت: ۱۱۸۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان:
<https://chaponashr.ir/ketabresan>

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۵۵-۰۰۳-۳

تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵

www.chaponashr.ir

فهرست مطالب

مقدمه:	۱۰
معرفی انواع روشهای تدریس	۱۲
الف - روشهای تاریخی	۱۴
۱- روش سقراطی	۱۴
آزادی ها	۱۵
۲- روش توضیحی	۱۶
۳- روش سخنرانی	۱۶
ویژگی های روش سخنرانی	۱۶
مراحل سخنرانی	۱۷
محاسن روش سخنرانی	۱۷
محدودیت های روش سخنرانی	۱۷
ب - روش های نوین تدریس	۱۸
روش پروژه ای	۱۸
شیوه گردش علمی	۲۰
روش یادگیری اکتشافی	۲۱
تعریف روش یادگیری اکتشافی	۲۱
فواید روش یادگیری اکتشافی	۲۲
مراحل روش اکتشافی	۲۴
اقدامات پیش از آموزش	۲۴

آموزش دادن درس.....	۲۶
اقدامات پس از آموزش.....	۲۹
محدودیت های روش یادگیری اکتشافی.....	۲۹
پیشنهادات.....	۳۱
۱. ایجاد جوّی آرام.....	۳۱
۲. ارائه موضوعی تهییج کننده.....	۳۲
۳. نگه داشتن بحث در مسیر اصلی.....	۳۳
۴. توجه به اهمیت ساخت در درک سریع روابط جدید.....	۳۳
۵. مناسب تر بودن این روش برای دانش آموزان باهوش.....	۳۴
۶. استفاده از شیوه های تعلیم و تربیت باز.....	۳۵
۷. توجه به برخی معیارها برای کسب نتایج مطلوب تر.....	۳۵
نتیجه.....	۳۶
روش چند حسی (مختلط).....	۳۷
آموزش فعال فناورانه (TEAL) با رویکرد ترکیبی.....	۳۷
انگیزش و روش های فعال.....	۴۱
الگوی تفکر استقرایی.....	۴۴
روش حل مسئله.....	۴۴
روش تدریس آزمایشگاهی.....	۴۵
روش آزمایشگاهی.....	۴۶
مراحل روش آزمایشگاهی.....	۵۰

۵۲	محدودیت‌های این روش .....
۵۳	روش تدریس آزمایشی (آزمایشگاهی) در علوم .....
۵۴	محاسن و محدودیت‌های روش آزمایشی .....
۵۷	فعالیت اضافی .....
۵۸	نتیجه‌گیری .....
۵۸	الگوی پیش‌سازمان‌دهنده .....
۵۹	روش کنفرانس (گرد هم آیی) .....
۶۰	الگوی تدریس غیر مستقیم .....
۶۱	کارگاه نگارش .....
۶۳	روش یادگیری مشارکتی .....
۶۷	چالش‌های یادگیری مشارکتی .....
۷۰	چهار تکنیک یادگیری مشارکتی .....
۷۱	محدودیت‌های به‌کارگیری روش‌های تدریس نوین .....
۷۲	مقایسه روش‌های سنتی و نوین در فرایند یاددهی یادگیری روش سنتی .....
۷۳	روش نوین .....
۷۴	شرایط اجرای موفقیت‌آمیز روش‌های مناسب تدریس .....
۷۵	یاددهی ریاضی با رویکرد روش‌های نوین .....
۷۷	اهمیت روش‌های نوین ریاضی .....
۷۸	روش‌های نوین تدریس .....
۷۸	مفهوم روش‌های نوین تدریس ریاضی .....

- الف. روش تفکر استقرایی..... ۷۹
- ب. روش فراگیری مفهوم..... ۸۰
- ج. روش تفکر استعارهای..... ۸۰
- د. روش مبتنی برهمیاری..... ۸۱
- ه. روش یادگیری مشاورهای..... ۸۱
- و. روش کاوشگری..... ۸۲
- ز. روش یادگیری زایشی..... ۸۲
- روش تدریس ایفای نقش و کاربرد آن در تدریس اجتماعی..... ۸۳
- اجرای روش ایفای نقش..... ۸۶
۱. شبیه سازی یا وانمود سازی..... ۸۷
۲. الگوی بدیعه پردازی..... ۸۸
- الف. قیاس شخصی..... ۸۹
- ب- قیاس مستقیم..... ۹۱
- مراحل روش ایفای نقش..... ۹۶
- مقایسه روش تدریس سخنرانی با ایفای نقش در تدریس اجتماعی..... ۹۸
- اساس روش تدریس..... ۹۹
- نقش معلم و دانش آموزان..... ۱۰۰
- فرایند ارتباط..... ۱۰۱
- توجه به تفاوت های فردی و گروهی..... ۱۰۱
- الگوی تدریس مرتبط..... ۱۰۱

- ۱۰۲ .....مقایسه یادگیری فعال و مبتنی بر همیاری با یادگیری سنتی و انفرادی
- ۱۰۵ .....بهترین روش‌های تدریس در کلاس علوم کدام است؟
- ۱۰۶ .....روش‌های تدریس در برنامه‌ی زبان آموزی
- ۱۱۰ .....روش تدریس املا
- ۱۱۰ .....مهارت املا نویسی
- ۱۱۲ .....مراحل آموزش و تدریس املا
- ۱۱۳ .....واژه‌هایی دارای ارزش املائی
- ۱۱۳ .....روش‌های ارائه‌ی املا و انواع آن
- ۱۱۶ .....منابع و مآخذ

مقدمه:

در دنیای امروز، آموزش و پرورش بیش از هر زمان دیگری نیازمند روش‌های نوین و مؤثر است که نه تنها محتوای درسی را به دانش‌آموزان منتقل کند، بلکه انگیزه، علاقه، و اشتیاق به یادگیری را در آن‌ها بیدار سازد. در کلاس‌های درس، جایی که نسل‌های آینده تربیت می‌شوند، تنها یادگیری اطلاعات و دانش کافی نیست؛ بلکه هدف اصلی باید رشد فکری، عاطفی و اجتماعی دانش‌آموزان باشد. به همین دلیل، تدریس با معنا به عنوان یک رویکرد تحول‌گرا در آموزش، باید در کانون توجه قرار گیرد.

کتاب «تدریس با معنا: بهترین روش‌ها برای ایجاد انگیزه و یادگیری عمیق در کلاس» به بررسی روش‌هایی می‌پردازد که می‌توانند انگیزه دانش‌آموزان را تقویت کرده و یادگیری عمیق و پایدار را به ارمغان بیاورند. این روش‌ها نه تنها به بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان کمک می‌کنند، بلکه موجب ایجاد رابطه‌ای مؤثر و معنی‌دار میان معلم و دانش‌آموز می‌شوند. از آنجایی که هر دانش‌آموز با نیازها، سبک‌های یادگیری، و توانایی‌های متفاوتی وارد کلاس می‌شود، استفاده از روش‌های متنوع و خلاقانه می‌تواند راه‌حل‌های مؤثری برای پاسخگویی به این تفاوت‌ها باشد.

در این کتاب، به شیوه‌های تدریس مبتنی بر انگیزه و روش‌هایی که به یادگیری فعال و معنادار منجر می‌شود، پرداخته شده است. یادگیری عمیق به معنای درک و فهم واقعی مفاهیم است، نه صرفاً به خاطر سپردن اطلاعات. این نوع یادگیری نیازمند تعاملات فعال و جلب مشارکت دانش‌آموزان است که می‌توان با استفاده از روش‌های تدریس مبتنی بر حل مسئله، پروژه‌محور، و استفاده از فناوری‌های آموزشی آن را تحقق بخشید. همچنین، این کتاب به اهمیت محیط‌های آموزشی پویا و پرانرژی تأکید می‌کند. محیطی که در آن دانش‌آموزان احساس امنیت و ارزشمندی کنند، جایی که یادگیری نه تنها یک فعالیت ذهنی، بلکه تجربه‌ای

هیجانی و اجتماعی باشد. در چنین محیطی، انگیزه دانش‌آموزان به تدریج رشد کرده و آن‌ها به یادگیری علاقه‌مند می‌شوند و این فرایند به تدریج منجر به پیشرفت تحصیلی و شخصی خواهد شد.

در طول فصول مختلف این کتاب، به بررسی روش‌هایی همچون تدریس مشارکتی، استفاده از فعالیت‌های گروهی، رویکردهای مسئله‌محور، بازی‌محور بودن یادگیری، و به کارگیری تکنولوژی‌های آموزشی پرداخته می‌شود. همچنین، تأکید زیادی بر ارتباطات مؤثر بین معلم و دانش‌آموز، و توسعه مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان به عنوان بخشی از فرایند یادگیری خواهد شد.

هدف این کتاب این است که معلمان را با روش‌هایی آشنا کند که به آن‌ها این امکان را می‌دهد تا درک و مشارکت دانش‌آموزان را در کلاس‌های درس افزایش دهند و از این طریق یادگیری را به فرآیندی معنادار و جذاب تبدیل کنند. در نهایت، این کتاب به معلمان کمک می‌کند تا نه تنها دانش‌آموزان را در مسیر تحصیلی موفق هدایت کنند، بلکه به آن‌ها انگیزه و اشتیاق برای یادگیری در طول زندگی‌شان ببخشند.

به امید آنکه این کتاب ابزارهایی را در اختیار معلمان و مدرسان قرار دهد که به کمک آن‌ها بتوانند کلاس‌های درسی خود را به محلی برای رشد همه‌جانبه دانش‌آموزان تبدیل کنند.

معرفی انواع روشهای تدریس

۱- روشهای تاریخی

۲- روشهای نوین «صفوی، ص ۲۳۹، ۱۳۷۰»

«اصطلاح تدریس، اگر چه در متون علوم تربیتی مفهومی آشنا به نظر می‌رسد، اکثر معلمان و مجریان برنامه‌های درسی با معنی و ماهیت درست آن آشنایی دارند. برداشتهای مختلف معلمان از مفهوم تدریس می‌تواند در نگرش آنان نسبت به دانش آموزان و نحوه‌ی کار کردن با آنها تأثیر مثبت یا منفی بر جای گذارد. برداشت چندگانه از مفهوم تدریس می‌تواند دلایل مختلفی داشته باشد؛ از مهم‌ترین آنها ضعف دانش پایه و اختلاف در ترجمه و برداشت نادرست معلمان از دیدگاه‌های مختلف تربیتی است. گاهی آشفتگی و اغتشاش در درک مفاهیم تربیتی به حدی است که بسیاری از کارشناسان، معلمان و دانشجویان این رشته مفاهیمی چون پرورش، آموزش، تدریس و حرفه‌آموزی را یکی تصور می‌کنند و به جای هم به کار می‌برند. این مفاهیم اگر چه ممکن است در برخی جهات وجوه مشترک و در هم تنیده داشته باشند، اصولاً مفاهیم مستقلی هستند و معنای خاص خود را دارند.

پرورش یا تربیت «جریانی است منظم و مستمر که هدف آن هدایت رشد جسمانی، شناختی، اخلاقی و اجتماعی یا به طور کلی رشد همه جانبه شخصیت دانش آموزان در جهت کسب و درک معارف بشری و هنجارهای مورد پذیرش جامعه و نیز کمک به شکوفا شدن استعداد

آنان است» (سیف، ۱۳۷۹، ۲۸). بر اساس چنین تعریفی پرورش یک نظام است، نظامی که کارکرد اساسی اش شکوفا کردن استعداد و تربیت شهروندانی است که هنجارهای مورد پذیرش جامعه را کسب کنند و متعهد به ارزش‌های آن باشند. حتی بسیاری از صاحب نظران تربیتی کارکردی فراتر از کارکرد ذکر شده برای پرورش قائل اند و معتقدند که القای ارزش‌ها و سنت‌ها و اخلاقیات پذیرفته شده جامعه به افراد یکی از قدیمی‌ترین دیدگاه‌های پرورشی است، به جای چنین کارکردی، نظام تربیتی باید رشد مهارت‌های شناختی از قبیل تفکر انتقادی، تحلیل ارزش‌ها و مهارت‌های گروهی را در کانون کارکردهای خود قرار دهد تا زمینه‌ی مردم‌سالاری در جامعه فراهم شود. (میلر، ۱۹۸۳) گروهی دیگر نیز بر این باورند که نظام تربیتی باید عامل تغییر و تحول اجتماعی باشد. (فریره، ۱۹۷۲)

تحلیل مفاهیم و کارکردهای ذکر شده نشان می‌دهد که به هیچ وجه نمی‌توان مفهوم «پرورش» را با مفاهیمی چون آموزش، تدریس و یا حرفه‌آموزی یکی دانست. پرورش مفهومی کلی است که می‌تواند سایر مفاهیم را در درون خود جای دهد.

مفهوم آموزش برخلاف پرورش یک نظام نیست، بلکه آموزش فعالیت است هدفدار و از پیش طراحی شده، که هدفش فراهم کردن فرصت‌ها و موقعیت‌هایی است امریادگیری را در درون یک نظام پرورشی تسهیل کند و سرعت بخشد. بنابراین آموزش وسیله‌ای است برای پرورش، نه خود پرورش. آموزش یک فعالیت مشخص و دقیق طراحی شده است؛ پس

هدف‌های آن دقیق‌تر و مشخص‌تر و زودرس‌تر از هدف‌های پرورشی است. آموزش ممکن است با حضور معلم و یا بدون حضور معلم از طریق فیلم، رادیو، تلویزیون و سایر رسانه‌ها صورت گیرد.

مفهوم تدریس به آن قسمت از فعالیت‌های آموزشی که با حضور معلم در کلاس درس اتفاق می‌افتد اطلاق می‌شود. تدریس بخشی از آموزش است و همچون آموزش یک سلسله فعالیت‌های منظم، هدفدار و از پیش تعیین شده را در بر می‌گیرد و هدفش ایجاد شرایط مطلوب یادگیری از سوی معلم است. به آن قسمت از فعالیت‌های آموزشی که به وسیله‌ی رسانه‌ها و بدون حضور و تعامل معلم با دانش‌آموزان صورت می‌گیرد به هیچ وجه تدریس گفته نمی‌شود؛ بنابراین آموزش معنایی عام‌تر از تدریس دارد. به عبارت دیگر می‌توان گفت هر تدریسی آموزش است، ولی هر آموزشی ممکن است تدریس نباشد.

الف - روشهای تاریخی

۱- روش سقراطی

سقراط فیلسوف شهیر یونانی که در فاصله سال‌های ۴۷۰-۳۹۹ قبل از میلاد مسیح می‌زیست. در روش سقراطی معلم صحبت نمی‌کند، بلکه او سؤال می‌کند و شاگردان سخن می‌گویند؛ اما سؤال‌ها به گونه‌ای تنظیم و مطرح می‌شوند که شاگرد را از جهل خویش نسبت به موضوع آگاه می‌گردانند و اندیشه او را برای دست‌یابی به حقیقت، ژرفا می‌بخشند. روش سقراط از چند ویژگی برخوردار است:

۱- نخستین هدف سقراط، کنکاش درباره مسئله موردنظر بود. سقراط به آموختن حقایق ویژه و مسائل جزئی کمتر اهمیت می داد؛ زیرا قصدش این بود که مهارت شاگردان برای کشف حقایق پرورش یابد.

۲- همان طور که اشاره شد، در روش سقراطی، نقش معلم عمدتاً شامل پرسیدن و نقش شاگرد در سازمان دهی و به کارگیری دانش و تجربه گذشته خود برای پاسخ دادن به سؤال ها بود.

۳- روش سقراط نه تنها روشی جدلی (دیالکتیک) و شامل کنش متقابل بین شاگرد و معلم بود، بلکه استقرایی نیز بود، یعنی از جزئیات به کلیات می رسید.

آزادی ها

مکتب که فلسفه آن باسواد شدن است، یک نوع نظام آموزش ابتدایی مبتنی بر آزادی است. این آزادی با نظام زندگی روستایی و کشاورزی کاملاً سازگار بوده و با واقعیت های زندگی اجتماعی و شرایط خاص زندگی مردم انطباق کامل داشته است. آزادی عمل در مکتبخانه های قدیم را در چند مقوله می توان طبقه بندی کرد:

- آزادی سنی
- آزادی شروع
- آزادی مدت تحصیل
- اصل آزادی فردی

درس های مکتب براساس دو پایه اصلی مذهب و فرهنگ انتخاب می شود.